

Пейо Яворов

(1878 – 1914)

**140 години от рождението му.
Поет – символист, драматург,
революционер.**

Пейо Тотев Крачолов – както е истинското име на поета – е роден в Чирпан. Учи в родния си град, после в гимназията в Пловдив. В периода 1893 – 1900 г. работи като пощенски служител на различни места – в Чирпан, Стара Загора, Сливен и др. Една година завежда телеграфо-пощенски клон в София. От 1897 е в контакт с Вътрешната македонско-одринска революционна организация и от 1901 до 1902 г. редактира нейния орган, вестник „Дело“. Яворов редактира и други издания, свързани с организацията – „Свобода или смърт“, „Автономия“, „Илинден“. Включва се в четите на Яне Сандански и Гоце Делчев, на когото става един от най-близките сподвижници и негов пръв биограф („Гоце Делчев“, 1904 г.). Яворов бележи този етап от живота си с издаването на няколко бунтовни произведения. Знакови творби са „Хайдушки песни“ (посветена на Гоце Делчев), „Заточеници“ и „Арменци“ – всички те олицетворяват копнеж за Родина на изстрадалите българи в Македония и Одринско.

През лятото на 1903 г. Яворов се завръща в София. Там заедно с Кръстьо Кръстев, Петко Ю. Тодоров и Пенчо Славейков създава литературния кръг „Мисъл“. Още първата стихосбирка на поета, „Стихотворения“ (1901), прави впечатление в литературните среди. През 1907 г. със стихосбирката „Безсъници“ той окончателно проправя пътя на модерната българска лирика. Внимание привлича и излязлата от печат през 1910 г. антология „Подир сенките на облаците“.

Известно време Яворов работи като библиотекар, по-късно и като драматург в Народния театър. Тогава създава пиесите „В полите на Витоша“ (1910) и „Когато гръм удари, как ехото заглъхва“ (1912). На няколко пъти е командирован в чужбина (Нанси, Же-

Мина Тодорова

Пейо Яворов

Лора Каравелова

нева, Виена, Париж), за да се усъвършенства в областта на литературата.

През 1908 г., на конгреса на ВМОРО Яворов е избран за съветник (дописен член) на задграничното й представителство и се заема изцяло с проблемите на организацията. През 1912 г. отново заминава с чета за Македония.

Името на поета е неразривно свързано с две негови бурни любовни истории – връзката му с Мина Тодорова (сестра на Петко Ю. Тодоров), която умира от туберкулоза, и страстната любов с дъщерята на държавника Петко Каравелов – Лора. Тази любов се оказва фатална за Яворов. През 1913 г. Лора се застрелва, което го подтиква да направи същото. С изстрела обаче само пронизва слепоочието си и ослепява. Изтощен от последвалия съдебен процес и подтиснат от хорската мълва, че той е убиецът на Лора, година по-късно поетът взема голяма доза отрова и се застрелва.

Пейо Яворов е родоначалник на символизма в българската литература. В творчеството си акцентира върху философията на живота, прокарва темата за отчуждението и смъртта. Създава любовна лирика, характеризираща се с неповторима виртуозност и мелодичност на стиха – пример за това са стихотворенията „Пръстен с опал“, „На Лора“, „Благовещение“, „Вълшебница“, „Две хубави очи“ и др.

От 1954 г. родната къща на Яворов в Чирпан е превърната в музей, къща-музей е и неговият дом в София. ♦

„Аз не живея: аз горя“

Две хубави очи

*Две хубави очи. Душата на дете
в две хубави очи: – музика – лъчи
Не искат и не обещават те...*

Душата ми се моли,

дете,

душата ми се моли!

*Страсти и неволи
ще хвърлят утре върху тях
булото на срам и грях.*

*Булото на срам и грях –
не ще го хвърлят върху тях
страсти и неволи.*

Душата ми се моли,

дете,

душата ми се моли...

Не искат и не обещават те! –

*Две хубави очи. Музика, лъчи
в две хубави очи Душата на дете...*

Две души

*Аз не живея: аз горя. Непримири
в гърдите ми се борят две души:
душата на ангел и демон. В гърди ми
те пламъци дишат и плам ме суши.*

И пламва двоен пламък

дете се докосна

и в каменът аз чуя две сърца...

*Навсякъде сявга раздвоя несносна
и чезнещи в пепел враждебни лица.*

*И подир мене с пепел вятъра навсяде
следите ми засипва: кой ги знай?*

*Аз сам не живея – горя – и ще бъде
следата ми пепел из тъмен безкрай.*